

PAMÁTKY PRAHY 8

Grabova vila
č. p. 502

Grabova vila, č. p. 502

Reprezentační vila židovského velkopřemyslníka Hermanna Graba stojí východně od usedlosti Košinka. Pro majitele a ředitele firmy M. Grab synové (M. Grab Söhne) byla postavena v polovině 90. let 19. století karlínským stavitelem a architektem Josefem Blechou, který se podílel na realizaci mnoha továrních i obytných budov v Libni.

Židovská podnikatelská rodina přišla z Rakouska do Čech kolem poloviny 19. století. Zakladatelem větve byl velkoobchodník a velkopřemyslník Moritz Grab (1810–1895), nejvýznamnější však byl syn Hermann (Heřman) Grab (1843–1900), který významnou měrou přispěl k rozvoji průmyslu v Libni. Začal podnikat v Libni jako ředitel rodinné firmy M. Grab synové, zprvu v Malých Holešovicích na Pelc-Tyrolce. Kolem roku 1876 získal spolu s bratrem Josefem

usedlost Košinka (č.p. 106), kde založil v letech 1879–1880 velkou továrnu na voskovaná plátna. Grabova c. k. výsadní továrna na kožené a voskované plátne a koberece byla na sklonku 19. století největší svého druhu v Rakousko-Uherské monarchii. Spolu s rozsáhlými budovami a obytnými domy vytvořila moderní město. V roce 1902 zdědili vilu a továrnu synové Emanuel (1868–1930) a Dr. Hugo(n) Grabovi (1872–1937), kteří v letech 1904–1907 a 1910 rozšířili textilní továrnu o další objekty. Za jejich zásluhy o rozvoj průmyslu roku 1915 povýšil císař a král František Josef I. Hugona Graba, komerčního radu, velkopřemyslníka, člena průmyslové rady a rovněž držitele řádu Františka Josefa, spolu s bratrem do rytířského stavu, ve smyslu šlechtické hodnosti, a udělil jim erb s predikátem Ritter Grab von Hermannswörth.

V letech 1928–1929 uskutečnili rozsáhlou přestavbu rodinné vily, která dala podobu dnešnímu stavu. Původní vila byla jednopatrová a menšího půdorysu. Provedena byla nástavba II. patra s podkrovím a budova byla v celé své podélné linii severně rozšířena. Přestavbou vznikla podsklepená dvoupatrová budova s podkrovím, s prejzovou krytinou, vikýři a ustupujícími mansardovými stěnami. Masivní atikové zábradlí s terasami ve druhém patře je zdobeno na jižní a západní straně plastikami. Nad severním vchodem je velká terasa s ozdobným zábradlím s balustrádou, na nichž stojí dvě sochy andělů nesoucích lucerny. Západní průčelí je výzdobou nejbohatší, po celé délce průčelí je přízemní terasa s tvarovaným zábradlím s balustrá-

dou, ozdobeným lucernami. Terasa je uprostřed rozdělena širokým schodištěm a rizalitem, který je vstupem (loggií) do hudebního salonu. Protínají jej dva iónské vysoké sloupy na hranatém soklu, nesoucí balkon ve druhém patře. Nad nimi je na atikovém zábradlí bohatě zdobená erbovní plastika se sochami jako štítonoši.

Po smrti Emanuela Graba se stal v roce 1932 výlučným vlastníkem vily Dr. Hugo Grab. Budova č.p. 502 se zahradou, spolu s domkem pro zahradníka, byla roku 1936 pronajata ředitelce Josefině Victoriusové – Mockerové, která zde zařídila dívčí domov, především pro zámožnější chovanky. Roku 1939 byla na majetek Dr. Maxe Josefa Graba a pozůstalost po Dr. Hugo Grabovi uvalena nucená správa. Za německé okupace byly veškeré nemovitosti, jako židovský majetek, zabaveny gestapem a roku 1943 byl Říšským protektorem pověřen správou Adalbert Lederer.

Následně sloužila budova Hitlerově mládeži – Hitlerjugend. Při spojeneckém anglo-americkém náletu na Vysočany dne 25. března 1945 byla zasažena i Košinka, která dostala čtyři pumové zásahy. Vila byla částečně poškozena střelami i ve dnech Pražského květnového povstání, kdy zde došlo k přestřelce mezi členy Hitlerjugend a českými vlastenci. Padlo zde několik mladých Čechů, na hlavní bráně má pamětní desku jeden z nich, Jiří Hunal.

Po skončení 2. světové války byla na majetek rasově persekuovaných rakouských státních příslušníků, jakožto na cizácký majetek, uvalena bez jejich účasti národní správa. Z důvodu nedostatku potřebné péče o pražské děti, zde byl rozhodnutím primátora dr. Václava Vacka ze dne 20. července 1945 zřízen útulek pro děti do tří let s kapacitou cca 100 lůžek.

Po únoru 1948 byl veškerý majetek rodiny Grabů dle prezident-

ských dekretů zkonfiskován jako nepřátelský majetek a podle rozhodnutí Fondu národního majetku z 30. 12. 1949, o přídělu konfiskovaného majetku, vloženo vlastnické právo na Obec hlavního města Prahy. V zahradě domu byl v letech 1948 až 1951 postaven náhradní provizorní pavilon jeslí a do vily byla umístěna dvouletá ošetrovatelská škola. Reorganizací zdra-

votnického školství byla počátkem 50. let 20. století škola změněna na Vyšší školu sociální a zdravotnickou v Praze VII., větev ošetrovatelská v Praze VIII. – Košinka. V letech 1953–1957 bylo přechodně zavedeno tříleté studium a škola od roku 1953 nesla jednotný název Vyšší škola zdravotnická, Internát v Praze VIII. – Košinka 502/4. Studijní program byl poté nahrazen čtyřletým typem studia a od roku 1961 nesla škola název Střední zdravotnická škola.

S účinností od 1. 7. 1991 byla škola převedena pod ministerstvo školství. V roce 2000 přešla budova do správy Městské části Praha 8 a je využívána pro potřeby Úřadu Městské části Praha 8. Sídlo mají v Grabově vile odbory bytový, majetkový a výstavby a využití nacházejí často také zdejší krásné reprezentativní prostory.

Grab's Villa, House Number 502

The prestigious villa once belonging to Hermann Grab, a Jewish tycoon, is situated to the east of an ancient farm and a former vineyard holding called Košinka. The house was built for an owner and director of the firm M. Grab Söhne by Josef Blecha, a building contractor and architect from Karlín, who took part in the construction of many factory as well as residential buildings in Libeň in the mid-1890s.

The Jewish entrepreneurial family came to Bohemia from Austria around the middle of the 19th century. This side of the family was founded by wholesaler and industrial magnate Moritz Grab (1810–1895), though the most prominent member of the family was his son Hermann Grab (1843–1900), who contributed significantly to industrial development in Libeň. He entered the business in Libeň as a director of the M. Grab synové family operation. Around 1876 he and his brother Josef bought the Košinka farmstead (House No. 106) where he established a large oilcloth factory in 1879–1880. Grab's imperial and royal leatherette, oilcloth and carpet monopoly factory was the largest of its kind in the Austro-Hungarian monarchy toward the end of the 19th century.

The family villa underwent extensive renovation in 1928–1929 that gave it its present form. The original villa had two floors with a smaller ground plan. The renovation included an addition to the second floor and the garret and the building were extended north along the entire longitudinal line. The result of the alteration was a two-storey building with a cellar and a garret with pan-and-roll roofing, dormer windows and receding pentiled mansard walls. The massive attic railing with terraces on the second floor is decorated with sculptures on the south and west sides. Above the north entrance is a large terrace with a decorative railing with a balustrade and two statues of angels holding lanterns. The richest decorations can be found on the western frontage. High Ionic pilaster orders connect the ground floor to the first storey and the whole length of the facade is bordered with a ground terrace with a designed railing and a balustrade decorated with lanterns. The terrace is divided in the middle by a staircase and a buttress creating an entrance (a loggia) to the music room. It is intersected by two high Ionic columns on a square base bearing a second floor balcony. Above the columns, on the attic railing, is a richly decorated relief coat of arms with statues as shield bearers.

When Emanuel Grab died in 1932, Dr. Hugo Grab became the sole owner of the villa. In 1936, House Number 502 together with the garden and a gardener's house were rented to the head teacher, Josefina Victorišová-Mockerová, who established a girls' home on the site, principally for well-to-do boarders.

In 1939, compulsory administration was imposed on the property of Dr. Max Josef Grab and the inheritance of Dr. Hugo Grab. Under the German occupation the entire real estate was confiscated as Jewish property by the Gestapo and the Reich Protector charged Adalbert Lederer with its administration in 1943.

The building was then used by the Hitler Youth – Hitlerjugend. During the air raid of the allied Anglo-American forces on Vysočany on 25 March 1945, the Košinka farmstead was hit by four bombs. The villa was also partly damaged by bullets during the Prague Uprising, when an exchange of gunfire between members of the Hitlerjugend and Czech patriots took place there.

After the Second World War the property of racially persecuted Austrian nationals that was considered alien property was subjected to the national administration without their participation. Based on

the decision of Dr. V. Vacek, Lord Mayor of Prague, of 20 July 1945, due to a lack of necessary care for Prague children the villa became a home for children up to the age of three, with a capacity of 100 beds.

The entire property of the Grab family was confiscated as enemy property based on the presidential decrees after February 1948 and the right of ownership was invested in the Municipality of the City of Prague according to the National Property Fund resolution dated 30 December 1949 on the allotment of confiscated property.

As of 1 July 1991 the school came under the Ministry of Health. In 2000 the administration of the building devolved on the City District of Prague 8 and the building is now used by the Office of the City District of Prague 8. Grab's villa houses the housing, property and construction departments. Other areas that frequently find a purpose are the villa's beautiful representative rooms.

VYDAL ÚŘAD MĚSTSKÉ ČÁSTI PRAHA 8
ODBOR KULTURY

www.praha8.cz

ROK 2008